

LECTIO XXXIV: Ο ΣΚΙΠΙΩΝΑΣ Ο ΑΦΡΙΚΑΝΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΛΗΣΤΑΡΧΟΙ

Cum Africanus in Literno esset, complures praedonum duces forte salutatum ad eum venerunt. Tum Scipio, cum se ipsum captum venisse eos existimasset, praesidium domesticorum in tecto conlocavit. Quod ut praedones animadverterunt, abiectis armis ianuae appropinquaverunt et clara voce Scipioni nuntiaverunt (incredibile auditu!) virtutem eius admiratum se venisse. Haec postquam domestici Scipioni rettulerunt, is fores reserari eosque intromitti iussit. Praedones postes ianuae tamquam sanctum templum venerati sunt et cupide Scipionis dextram osculati sunt. Cum ante vestibulum dona posuissent, quae homines deis immortalibus consecrare solent, domum reverterunt.

Cum Africanus esset in Literno,	Όταν ο Αφρικανός βρισκόταν στο Λίτερνο
complures duces praedonum	αρκετοί αρχηγοί ληστών
forte venerunt ad eum	τυχαία ήρθαν σ' αυτόν
salutatum.	για να τον χαιρετίσουν επίσημα.
Tum Scipio,	Τότε ο Σκιπίωνας,
cum existimasset eos venisse	επειδή νόμιζε ότι αυτοί είχαν έρθει
captum se ipsum,	για να συλλάβουν αυτόν τον ίδιο,
conlocavit in tecto	εγκατέστησε στο σπίτι
praesidium domesticorum.	φρουρά από δούλους του σπιτιού (οικιακούς).
ut animadverterunt quod praedones,	Μόλις παρατήρησαν αυτό οι ληστές,
abiectis armis,	αφού πέταξαν μακριά τα όπλα,
appropinquaverunt ianuae	πλησίασαν την πόρτα
et clara voce	και με δυνατή φωνή
nuntiaverunt Scipioni	ανήγγειλαν στον Σκιπίωνα
(incredibile auditu!)	(απίστευτο στο άκουσμα!)
se venisse admiratum virtutem eius.	ότι είχαν έρθει για να θαυμάσουν την ανδρεία του.
Postquam domestici rettulerunt haec Scipioni,	Όταν οι δούλοι μετέφεραν αυτά στον Σκιπίωνα,
is iussit reserari fores,	αυτός διέταξε να ανοιχθούν οι πόρτες
eosque intromitti.	και να μπουν αυτοί μέσα.
Praedones venerati sunt	Οι ληστές προσκύνησαν
postes ianuae	τις παραστάδες της πόρτας
tamquam sanctum templum	σαν ιερό ναό
et osculati sunt cupide	και φίλησαν με πάθος
dextram Scipionis.	το δεξί χέρι του Σκιπίωνα.
Cum posuissent	Αφού άφησαν
ante vestibulum dona,	μπροστά στην είσοδο δώρα,
quae homines solent	τα οποία οι άνθρωποι συνηθίζουν
consecrare immortalibus deis,	να προσφέρουν στους αθάνατους θεούς,
reverterunt domum.	επέστρεψαν στην πατρίδα (τους).

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

cum: χρονικός σύνδεσμος = όταν, αφού. Εδώ πρόκειται για τον ιστορικό ή διηγηματικό σύνδεσμο cum (cum historicum ή narrativum), ο οποίος συντάσσεται με υποτακτική παρατατικού (για πράξη σύγχρονη στο παρελθόν) ή με υποτακτική υπερσυντελική (για πράξη προτερόχρονη στο παρελθόν).

Africanus: ονομαστική ενικού του ουσιαστικού της β' κλίσης, αρσενικού γένους **Africanus -i** = Αφρικανός. Στην πραγματικότητα πρόκειται για το αρσενικό γένος του επιθέτου της β' κλίσης Africanus, -a, -um, που εδώ είναι ουσιαστικοποιημένο. Στο συγκεκριμένο κείμενο, όμως, η λέξη Africanus είναι προσωνύμιο του Σκιπίωνα (Publius Cornelius Scipio **Africanus** maior = Πόπλιος Κορνήλιος Σκιπίων ο Αφρικανός ο πρεσβύτερος) και επομένως ως κύριο όνομα δεν σχηματίζει κατά κανόνα πληθυντικό.

in: πρόθεση. Συντάσσεται με αφαιρετική και αιτιατική. Εδώ συντάσσεται με τοπική αφαιρετική = σε (στάση σε τόπο).

Literno: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού της β' κλίσης, ουδέτερου γένους, **Liternum -i** = Λίτερνο. Είναι, πιο συγκεκριμένα, το ουδέτερο γένος του επιθέτου της β' κλίσης Liternus, -a, -um, που, όμως, εδώ είναι ουσιαστικοποιημένο. Ως όνομα περιοχής δεν σχηματίζει κατά κανόνα πληθυντικό.

esset: γ' ενικό υποτακτικής παρατατικού του βοηθητικού ρήματος **sum, fui, -, esse** = είμαι, υπάρχω.

complures: ονομαστική πληθυντικού, αρσενικού γένους του επιθέτου της γ' κλίσης **complures, complures, complura/ -ia** = πολλοί, -ές, -ά, αρκετοί, -ές, -ά. Το επίθετο, μολονότι είναι σύνθετο από την πρόθεση cum + τον συγκριτικό βαθμό του plures (= συγκριτικός του επιθέτου multi, -ae, -a), δεν σχηματίζει συγκριτικό βαθμό. Ο υπερθετικός βαθμός (complurimi) απαντά σπανίως.

praedonum: γενική πληθυντικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, αρσενικού γένους **praedo -onis** = ληστής.

duces: ονομαστική πληθυντικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, αρσενικού και θηλυκού γένους, **dux, ducis** = αρχηγός. Εδώ είναι **αρσενικό**.

forte: επίρρημα τροπικό = τυχαία. (Το επίρρημα προέρχεται από την αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, θηλυκού γένους, fors -tis = τύχη). Δεν σχηματίζει παραθετικά.

salutatum: αιτιατική σουπίνου του ρήματος της α' συζυγίας **saluto, salutavi, salutatum, salutāre** = χαιρετίζω επίσημα.

ad: πρόθεση. Συντάσσεται με αιτιατική για να δηλώσει κίνηση, κατεύθυνση προς = προς, σε.

eum: αιτιατική ενικού, αρσενικού γένους της δεικτικής-επαναληπτικής αντωνυμίας **is, ea, id** = αυτός, αυτή αυτό.

venerunt: γ' πληθυντικό οριστικής ενεργητικού παρακειμένου του ρήματος της δ' συζυγίας **venio, veni, ventum, venire** = έρχομαι, φθάνω.

tum: επίρρημα χρονικό = τότε.

Scipio: ονομαστική ενικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, αρσενικού γένους **Scipio -onis** = Σκιπίωνας. Ως κύριο όνομα δεν έχει κατά κανόνα πληθυντικό.

cum: αιτιολογικός σύνδεσμος = επειδή. Συντάσσεται με υποτακτική.

se: αιτιατική ενικού της προσωπικής αντωνυμίας γ' προσώπου που λειτουργεί ως αυτοπαθητική = τον εαυτό του.

ipsum: αιτιατική ενικού, αρσενικού γένους της οριστικής αντωνυμίας **ipse, ipsa, ipsum** = ο ο ίδιος, η ίδια, το ίδιο.

captum: αιτιατική σουπίνου του ρήματος της γ' συζυγίας **capio, cepi, captum, capere*** = συλλαμβάνω. (Το capio είναι από τα 15 ρήματα σε -io της γ' συζυγίας).

venisse: απαρέμφατο ενεργητικού παρακειμένου του ρήματος της δ' συζυγίας **venio, veni, ventum, venire** = έρχομαι, φθάνω.

eos: αιτιατική πληθυντικού, αρσενικού γένους της δεικτικής-επαναληπτικής αντωνυμίας **is, ea, id** = αυτός, αυτή αυτό.

existimasset: γ' ενικό υποτακτικής ενεργητικού υπερσυντελικού του ρήματος της α' συζυγίας **existimo, -avi, -atum, -āre** = νομίζω, θεωρώ. Πρόκειται για συνηρημένο τύπο του **existimavisset**. Το ρήμα απαντά και ως **existumo**. Στους παρακειμένους που σχηματίζονται κανονικά σε **-anī, -enī, -īnī** και στους χρόνους, που παράγονται από αυτόν τον παρακείμενο, πολλές φορές όταν μετά τη συλλαβή **-nī** και **-ne** ακολουθεί συλλαβή η οποία αρχίζει από **r, s** εκπίπτει το **n** και τα δύο φωνήεντα συναιρούνται σε ένα φωνήεν μακρόχρονο. [Θ. Κακριδής, Γραμματική της Λατινικής Γλώσσας, σελ. 77]

π. χ. **amavisti** = **amasti**

amaverunt = **amarunt**

amavissem = **amassem**

amavero = **amaro**

praesidium: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού της β' κλίσης, ουδετέρου γένους **praesidium -ii/ -i** = φρουρά. Τα υπερδισύλλαβα ουσιαστικά της β' κλίσης που λήγουν σε **-ius** και **-ium** στη γενική του ενικού πολλές φορές συναιρούν το τελικό **-ii** σε **-i** και τονίζονται, ύστερα από τη συναίρεση, στην παραλήγουσα, έστω κι αν αυτή είναι βραχεία. Βλ. και Τζάρτζανος Αχ., Λατινική Γραμματική, ΟΕΔΒ, σελ. 15, παράγραφος 19. 2.

domesticorum: γενική πληθυντικού του ουσιαστικού της β' κλίσης, αρσενικού γένους **domestici -orum** = οικιακοί δούλοι. Το ουσιαστικό απαντά μόνο στον πληθυντικό (**plurale tantum**). Προέρχεται από το αρσενικό γένος του επιθέτου της β' κλίσης **domesticus, -a, -um** = οικιακός, -ή, -ό, ο του σπιτιού.

in: πρόθεση. Συντάσσεται με αφαιρετική και αιτιατική. Εδώ συντάσσεται με τοπική αφαιρετική = σε (στάση σε τόπο).

tecto: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού της β' κλίσης, ουδετέρου γένους **tectum -i** = σπίτι.

conlocavit: γ' ενικό οριστικής ενεργητικού παρακειμένου του ρήματος της α' συζυγίας **conloco (ή colloco), -avi, -atum, -āre** = τοποθετώ, εγκαθιστώ.

quod: αιτιατική ενικού, ουδετέρου γένους της αναφορικής αντωνυμίας **qui, quae, quod** = ο οποίος, η οποία, το οποίο.

ut: εδώ χρονικός σύνδεσμος = όταν.

praedones: ονομαστική πληθυντικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, αρσενικού γένους **praedo -onis** = ληστής.

animadverterunt: γ' πληθυντικό οριστικής ενεργητικού παρακειμένου του ρήματος της γ' συζυγίας **animadverto, animadverti, animadversum, animadvertēre** = παρατηρώ.

abiectis: αφαιρετική πληθυντικού, ουδετέρου γένους της μετοχής παθητικού παρακειμένου **abiectus, -a, -um**. Είναι μετοχή του ρήματος της γ' συζυγίας **abicio, abieci, abiectum, abicere*** = ρίπτω, αποθέτω. (Το ρήμα ανήκει στα ρήματα σε **-io** της γ' συζυγίας).

armis: αφαιρετική πληθυντικού του ουσιαστικού της β' κλίσης, ουδετέρου γένους **arma -orum** = όπλα. Το ουσιαστικό διαθέτει μόνο πληθυντικό αριθμό. (**plurale tantum**).

ianuae: δοτική ενικού του ουσιαστικού της α' κλίσης, θηλυκού γένους **ianua -ae** = πόρτα.

appropinquaverunt: γ' πληθυντικό οριστικής ενεργητικού παρακειμένου του ρήματος της α' συζυγίας **appropinquo, -avi, -atum, -āre** = πλησιάζω.

et: συμπλεκτικός, παρατακτικός σύνδεσμος = και.

clara: αφαιρετική ενικού, θηλυκού γένους, του επιθέτου της β' κλίσης, θετικού βαθμού **clarus, -a, -um** = καθαρός, -ή, -ό, δυνατός, -ή, -ό. (συγκριτικός: **clarior, -ior, -ius**, υπερθετικός: **clarissimus, -a, -um**).

voce: αφαιρετική ενικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, θηλυκού γένους **vox, vocis** = φωνή.

Scipioni: δοτική ενικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, αρσενικού γένους **Scipio -onis** = Σκιπίωνας. Ως κύριο όνομα δεν διαθέτει κατά κανόνα πληθυντικό.

nuntiaverunt: γ' πληθυντικό οριστικής ενεργητικού παρακειμένου του ρήματος της α' συζυγίας **nuntio, -avi, -atum, -āre** = αναγγέλλω.

incredible: ονομαστική ενικού, ουδετέρου γένους του επιθέτου της γ' κλίσης (το επίθετο είναι τριγενές και δικατάληκτο) **incredibilis, -is, -e** = απίστευτος, -η, -ο. Το επίθετο δεν σχηματίζει παραθετικά, διότι η λέξη δηλώνει άρνηση.

auditu: αφαιρετική σουπίνου του ρήματος της δ' συζυγίας **audio, audivi, auditum, audire** = ακούω.

virtutem: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, θηλυκού γένους **virtus -utis** = ανδρεία. Αν και είναι αφηρημένο ουσιαστικό, απαντά και στον πληθυντικό για να δηλωθούν οι «αρετές».

eius: γενική ενικού, αρσενικού γένους της δεικτικής-επαναληπτικής αντωνυμίας **is, ea, id** = αυτός, αυτή, αυτό.

admiratum: αιτιατική σουπίνου του αποθετικού ρήματος της α' συζυγίας **admiror, admiratus sum, admiratum, admirāri** = θαυμάζω.

se: αιτιατική ενικού, της προσωπικής αντωνυμίας γ' προσώπου = τον εαυτό του.

venisse: απαρέμφατο ενεργητικού παρακειμένου του ρήματος της δ' συζυγίας **venio, veni, ventum, venire** = έρχομαι, φθάνω.

haec: αιτιατική πληθυντικού, ουδετέρου γένους της δεικτικής αντωνυμίας **hic, haec, hoc** = αυτός, αυτή, αυτό.

postquam: χρονικός σύνδεσμος = όταν, αφού.

domestici: ονομαστική πληθυντικού του ουσιαστικού της β' κλίσης, αρσενικού γένους **domestici -orum** = οικιακοί δούλοι. Το ουσιαστικό απαντά μόνο στον πληθυντικό (**plurale tantum**). Προέρχεται από το αρσενικό γένος του επιθέτου της β' κλίσης **domesticus, -a, -um** = ο του σπιτιού.

Scipioni: δοτική ενικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, αρσενικού γένους **Scipio -onis** = Σκιπίωνας. Ως κύριο όνομα δεν διαθέτει κατά κανόνα πληθυντικό. (βλ. προηγουμένως)

rettulerunt: γ' πληθυντικό οριστικής ενεργητικού παρακειμένου του ανώμαλου ρήματος **refero, ret(t)uli, relatum, referre** = επαναφέρω, αποκρίνομαι.

is: ονομαστική ενικού, αρσενικού γένους της δεικτικής-επαναληπτικής αντωνυμίας **is, ea, id** = αυτός, αυτή αυτό.

fores: αιτιατική πληθυντικού του ισοσύλλαβου ουσιαστικού της γ' κλίσης, θηλυκού γένους **foris -is** = πόρτα. Το ουσιαστικό απαντά πιο συχνά στον πληθυντικό. (**fores, forium**).

reserari: απαρέμφατο παθητικού ενεστώτα του ρήματος της α' συζυγίας **resero, -avi, -atum, -āre** = ανοίγω.

eos: αιτιατική πληθυντικού, αρσενικού γένους της δεικτικής-επαναληπτικής αντωνυμίας **is, ea, id** = αυτός, αυτή αυτό.

-que: συμπλεκτικός σύνδεσμος (εγκλιτική λέξη) = και.

intromitti: απαρέμφατο παθητικού ενεστώτα του ρήματος της γ' συζυγίας **intromitto, intomisi, intromissum, intromittēre** = βάζω μέσα, εισάγω.

iussit: γ' ενικό οριστικής ενεργητικού παρακειμένου του ρήματος της β' συζυγίας **iubeo, iussi, iussum, iubēre** = διατάζω.

praedones: ονομαστική πληθυντικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, αρσενικού γένους **praedo -onis** = ληστής.

postes: αιτιατική πληθυντικού του ισοσύλλαβου ουσιαστικού της γ' κλίσης, αρσενικού γένους **postis -is** = παραστάδα.

ianuae: γενική ενικού του ουσιαστικού της α' κλίσης, θηλυκού γένους **ianua -ae** = πόρτα.

tamquam: σύνδεσμος που εισάγει παραβολικές -υποθετικές προτάσεις. Κάποιες φορές συνοδεύεται από τον υποθετικό σύνδεσμο **si**. Συχνά βρίσκεται δίπλα σε ουσιαστικά (όπως εδώ) ή μετοχές και συνιστά βραχυλογική φράση που δηλώνει την παραβολή. Σε αυτήν την περίπτωση ο **tamquam** λειτουργεί επιρρηματικά.

sanctum: αιτιατική ενικού του επιθέτου της β' κλίσης, ουδετέρου γένους **sanctus, -a, -um** = ιερός, -ή, -ό. Στην πραγματικότητα πρόκειται για επιθετικοποιημένη μετοχή παθητικού παρακειμένου του ρήματος της δ'

συζυγίας sancio, sanxi, sanctum, sancire = αγιάζω. **Θετικός βαθμός: sanctus, -a, -um, συγκριτικός: sanctior, -ior, -ius, υπερθετικός: sanctissimus, -a, -um.**

templum: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού της β' κλίσης, ουδετέρου γένους **templum -i** = ναός.

venerati sunt: γ' πληθυντικό οριστικής παρακειμένου του αποθετικού ρήματος της α' συζυγίας **veneror, veneratus sum, veneratum, venerāri** = προσκυνώ, λατρεύω.

et: συμπλεκτικός, παρατακτικός σύνδεσμος = και.

cupide: επίρρημα τροπικό = με πάθος. **Θετικός βαθμός: cupide, συγκριτικός: cupidius, υπερθετικός: cupidissime.** (Το επίθετο παράγεται από το επίθετο της β' κλίσης cupidus, -a, -um = αυτός που επιθυμεί).

Scipionis: γενική ενικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, αρσενικού γένους **Scipio -onis** = Σκιπίωνας. Ως κύριο όνομα δεν διαθέτει κατά κανόνα πληθυντικό. (βλ. προηγουμένως)

dextram: αιτιατική ενικού, θηλυκού γένους του επιθέτου της β' κλίσης, θετικού βαθμού **dexter, dextra (ή dextera), dextrum (ή dexterum)** = δεξιός, -ά, -ό. **Συγκριτικός: dexterior, -ior, -ius, υπερθετικός: dextimus, -a, -um.** Στο συγκεκριμένο κείμενο η λέξη dextra = δεξί χέρι χρησιμοποιείται κατά παράλειψη του ουσιαστικού manus -us (θηλ.) = χέρι, οπότε και λειτουργεί ως ουσιαστικοποιημένο επίθετο.

osculati sunt: γ' πληθυντικό οριστικής παρακειμένου του **αποθετικού ρήματος της α' συζυγίας osculor, osculatus sum, osculatum, osculāri** = φιλώ, ασπάζομαι.

cum: χρονικός σύνδεσμος = όταν, αφού. Εδώ πρόκειται για τον ιστορικό ή διηγηματικό σύνδεσμο cum (cum historicum ή narrativum), ο οποίος συντάσσεται με υποτακτική παρατατικού (για πράξη σύγχρονη στο παρελθόν) ή με υποτακτική υπερσυντελικού (για πράξη προτερόχρονη στο παρελθόν). (βλ. προηγουμένως).

ante: πρόθεση. Συντάσσεται με αιτιατική = μπροστά.

vestibulum: αιτιατική ενικού του ουσιαστικού της β' κλίσης, ουδετέρου γένους **vestibulum -i** = πρόδομος, είσοδος.

dona: αιτιατική πληθυντικού του ουσιαστικού της β' κλίσης, ουδετέρου γένους **donum -i** = δώρο.

posuissent: γ' πληθυντικό υποτακτικής ενεργητικού υπερσυντελικού του ρήματος της γ' συζυγίας **pono, posui, positum, ponēre** = τοποθετώ.

quae: αιτιατική πληθυντικού, ουδετέρου γένους της αναφορικής αντωνυμίας **qui, quae, quod** = ο οποίος, η οποία, το οποίο.

homines: ονομαστική πληθυντικού του ουσιαστικού της γ' κλίσης, αρσενικού και θηλυκού γένους **homo -inis** = άνθρωπος. Εδώ είναι αρσενικό

deis: δοτική πληθυντικού του ουσιαστικού της β' κλίσης, αρσενικού γένους **deus -i** = θεός. ⁴

	Ενικός	Πληθυντικός
Ονομ.	deus	dei/ dii/ di
Γεν.	dei	deorum/ deum
Δοτ.	deo	deis/ diis/ dis
Αιτ.	deum	deos
Κλητ.	deus/ dive	dei/ dii/ di
Αφαιρ.	deo	deis/ diis/ dis

immortalibus: δοτική πληθυντικού, αρσενικού γένους του επιθέτου της γ' κλίσης (τριγενές και δικατάληκτο) **immortalis, -is, -e** = αθάνατος, -η, -ο. Το επίθετο δεν σχηματίζει παραθετικά, καθώς δηλώνει **άρνηση**.

consecrare: απαρέμφατο ενεργητικού ενεστώτα του ρήματος της α' συζυγίας **consecro, -avi, -atum, -āre** = αφιερώνω, προσφέρω.

solent: γ' πληθυντικό οριστικής ενεστώτα του **ημιαποθετικού ρήματος της β' συζυγίας soleo, solitus sum,**

solitum, solēre = συνηθίζω.

domum: εδώ επίρρημα = προς το σπίτι. Πρόκειται στην πραγματικότητα για την αιτιατική ενικού του ουσιαστικού της δ' κλίσης, θηλυκού γένους **domus -us** = σπίτι.

reverterunt: γ' πληθυντικό οριστικής παρακειμένου του ημιαποθετικού ρήματος της γ' συζυγίας **revertor, reverti, reversum, reverti** = επιστρέφω. [το ρήμα απαντά και ως αποθετικό: **revertor, reversus sum, reversum, reverti**].

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Cum Africanus in Literno esset: δευτερεύουσα επιρρηματική, χρονική πρόταση. Εισάγεται με τον ιστορικό, διηγηματικό σύνδεσμο **cum** (**cum historicum/narrativum**) και εκφέρεται με υποτακτική παρατατικού, **esset**, διότι ο διηγηματικός **cum** αναφέρεται σε διηγήσεις του παρελθόντος, υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση δευτερεύουσας - κύριας και δημιουργεί μία σχέση αιτίου -αιτιατού ανάμεσά τους. Επιπλέον, είναι φανερός ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική. Σε σχέση με το ρήμα «**venerunt**» της κύριας πρότασης, που είναι ιστορικός χρόνος, η δευτερεύουσα χρονική πρόταση εκφράζει το **σύγχρονο στο παρελθόν**. Τέλος, η πρόταση λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το **venerunt**.

esset: ρήμα.

Africanus: υποκείμενο του ρήματος **esset**.

in Literno: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει τη στάση σε τόπο στο ρήμα **esset**. Ο τόπος δηλώνεται εμπρόθετα, παρόλο που έχουμε όνομα πόλης, γιατί αναφέρεται στην ευρύτερη περιοχή και όχι την ίδια την πόλη.

complures praedonum duces forte salutatum ad eum venerunt: κύρια πρόταση κρίσεως, που εκφέρεται με οριστική (και συγκεκριμένα παρακειμένου: **venerunt**) και δηλώνει το πραγματικό γεγονός.

venerunt: ρήμα.

duces: υποκείμενο του ρήματος **venerunt**.

complures: ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στο **duces**.

praedonum: γενική κτητική (ή αντικειμενική) στο **duces**.

salutatum: αιτιατική του σουπίνου που δηλώνει τον σκοπό της κινήσεως, λόγω του ρήματος κινήσεως **venerunt**. Αντικείμενό του εννοείται το **eum** (αφού ανήκει σε ρήμα μεταβατικό).

ad eum: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει την κίνηση σε πρόσωπο στο ρήμα **venerunt**.

forte: επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο ρήμα **venerunt**.

Tum Scipio, [...], praesidium domesticorum in tecto conlocavit: κύρια πρόταση κρίσεως, που εκφέρεται με οριστική (conlocavit = παρακείμενος) και δηλώνει το πραγματικό γεγονός.

conlocavit: ρήμα.

Scipio: υποκείμενο του ρήματος conlocavit.

praesidium: αντικείμενο του ρήματος conlocavit.

domesticorum: γενική του περιεχομένου (ή γενική διαιρετική) από το praesidium.

in tecto: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει στάση σε τόπο στο ρήμα conlocavit.

tum: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο ρήμα conlocavit.

cum se ipsum captum venisse eos existimasset: δευτερεύουσα επιρρηματική, αιτιολογική πρόταση, η οποία εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο cum και εκφέρεται με υποτακτική, επειδή η αιτιολογία είναι το αποτέλεσμα εσωτερικής, λογικής διεργασίας. Συγκεκριμένα, εκφέρεται με υποτακτική χρόνου υπερσυντελικού (existimasset) και εφόσον το ρήμα της κύριας πρότασης είναι ιστορικού χρόνου (conlocavit), η δευτερεύουσα πρόταση εκφράζει το προτερόχρονο στο παρελθόν. Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης.

existimasset: ρήμα.

(Scipio) : εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος existimasset.

venisse: αντικείμενο του ρήματος existimasset και ειδικό απαρέμφατο.

eos: υποκείμενο του απαρεμφάτου existimasset (ετεροπροσωπία).

captum: αιτιατική του σουπίνου που δηλώνει τον σκοπό της κινήσεως, λόγω της ύπαρξης του απαρεμφάτου venisse το οποίο προέρχεται από ρήμα που δηλώνει κίνηση.

se: αντικείμενο του captum (αφού το σουπίνo προέρχεται από ρήμα μεταβατικό) και έμμεση αυτοπάθεια.

ipsum: ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στο se.

Quod ut praedones animadverterunt: δευτερεύουσα επιρρηματική, χρονική πρόταση, η οποία εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο ut (προτάσσεται το quod που αναφέρεται στα προηγούμενα για λόγους έμφασης). Επίσης, το quod, που είναι αναφορική αντωνυμία, στην αρχή περιόδου ισοδυναμεί με δεικτική (= id). Η πρόταση εκφέρεται με οριστική παρακειμένου, δηλώνει το πραγματικό γεγονός που συνέβη στο παρελθόν και η ύπαρξη της οριστικής δείχνει ότι η πρόταση ενδιαφέρει μόνο από χρονική άποψη. Σε σχέση με την

αφαιρετική σουπίνου που δηλώνει την αναφορά στο *incredibile*. Αναλύεται σε δευτ. αναφορική (επιθετική, προσθετική πρόταση): *quod est incredibile auditu*, όπου *est* = ρήμα, *quod* = υποκείμενο, *incredibile* = κατηγορούμενο στο *quod* και *auditu* = αφαιρετική σουπίνου που δηλώνει την αναφορά στο *incredibile*.

Haec postquam domestici Scipioni rettulerunt: δευτερεύουσα επιρρηματική, χρονική πρόταση. Εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο *postquam* (προτάσσεται για λόγους έμφασης το *haec*). Εκφέρεται με οριστική (ενεργητικού παρακειμένου = *rettulerunt*), διότι εκφράζει το πραγματικό γεγονός, που συνέβη στο παρελθόν, και ενδιαφέρει μόνο από χρονική άποψη. Σε σχέση με την κύρια πρόταση, που ακολουθεί (*is fores...iussit*), δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν. Λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το *iussit*.

rettulerunt: ρήμα.

domestici: υποκείμενο του ρήματος *rettulerunt*.

haec: άμεσο αντικείμενο του ρήματος *rettulerunt* κατά πρόταξη.

Scipioni: έμμεσο αντικείμενο του ρήματος *rettulerunt* σε δοτική.

is fores reserari eosque intromitti iussit: κύρια πρόταση κρίσεως που εκφέρεται με οριστική (*iussit* = παρακείμενος) και δηλώνει το πραγματικό γεγονός.

iussit: ρήμα.

is: υποκείμενο του ρήματος *iussit*.

reserari: αντικείμενο του ρήματος *iussit* και τελικό απαρέμφατο.

[-que] intromitti: αντικείμενο του ρήματος *iussit* και τελικό απαρέμφατο. Συνδέεται με το προηγούμενο απαρέμφατο (*reserari*) παρατακτικά με τον συμπλεκτικό σύνδεσμο *-que* (εγκλιτική λέξη).

fores: υποκείμενο του απαρεμφάτου *reserari* (ετεροπροσωπία).

eos: υποκείμενο του απαρεμφάτου *intromitti* (ετεροπροσωπία).

Praedones postes ianuae tamquam sanctum templum venerati sunt: κύρια πρόταση κρίσεως, που εκφέρεται με οριστική (*venerati sunt* = οριστική παρακειμένου) και δηλώνει το πραγματικό γεγονός.

venerati sunt: ρήμα.

praedones: υποκείμενο του ρήματος *venerati sunt*.

postes: αντικείμενο του ρήματος *venerati sunt*.

ianuae: γενική κτητική στο *postes*.

tamquam sanctum templum: βραχυλογική έκφραση που δηλώνει παραβολή ως κατηγορούμενο στο αντικείμενο *postes*.

[Ισοδυναμεί και αναλύεται σε δευτερεύουσα υποθετική παραβολική

πρόταση: **tamquam (si) postes sanctum templum essent**, όπου:

essent: ρήμα.

postes: υποκείμενο του ρήματος *essent*.

templum: κατηγορούμενο του υποκειμένου (*postes*) του ρήματος.

essent (οι υποθετικές παραβολικές προτάσεις είναι εκτός ύλης)].

sanctum: ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στο *templum*.

[et] cupide Scipionis dextram osculati sunt: κύρια πρόταση κρίσεως, που εκφέρεται με οριστική (*osculati sunt* = οριστική παρακειμένου), και δηλώνει το πραγματικό γεγονός. Συνδέεται με την προηγούμενη κύρια πρόταση παρατακτικά με τον συμπλεκτικό σύνδεσμο *et*.

osculati sunt: ρήμα.

(praedones) : εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος *osculati sunt*.

dextram: ουσιαστικοποιημένο επίθετο ως αντικείμενο του ρήματος *osculati sunt*.

Scipionis: γενική κτητική στη λέξη *dextram*.

cupide: επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο ρήμα *osculati sunt*.

Cum ante vestibulum dona posuissent: δευτερεύουσα επιρρηματική, χρονική πρόταση, η οποία εισάγεται με τον ιστορικό, διηγηματικό σύνδεσμο *cum* (*cum historicum/narrativum*). Εκφέρεται με υποτακτική (*posuissent*), διότι ο διηγηματικός *cum* αναφέρεται σε διηγήσεις του παρελθόντος, υπογραμμίζει τη βαθύτερη σχέση δευτερεύουσας - κύριας και δημιουργεί μία σχέση αιτίου -αιτιατού ανάμεσά τους. Επιπλέον, είναι φανερός ο ρόλος του υποκειμενικού στοιχείου στην υποτακτική. Σε σχέση με το ρήμα της κύριας πρότασης «*reverterunt*», που είναι ιστορικός χρόνος, η δευτερεύουσα χρονική πρόταση εκφράζει το προτερόχρονο στο παρελθόν. Τέλος, η πρόταση λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο περιεχόμενο της κύριας πρότασης με ρήμα το *reverterunt*.

posuissent: ρήμα.

(praedones) : εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος *posuissent*.

dona: αντικείμενο του ρήματος *posuissent*.

ante vestibulum: εμπρόθετος προσδιορισμός που δηλώνει τον τόπο και πιο

συγκεκριμένα το «εμπρός από» στον ρηματικό τύπο posuissent.

quae homines deis immortalibus consecrare solent: δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση στη λέξη dona της προηγούμενης επιρρηματικής χρονικής πρότασης. Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία quae και εκφέρεται με οριστική ενεστώτα (solent) γιατί δηλώνει το πραγματικό γεγονός.

solent: ρήμα.

homines: υποκείμενο του ρήματος solent και του απαρεμφάτου consecrare (ταυτοπροσωπία).

consecrare: αντικείμενο του ρήματος solent και τελικό απαρέμφατο.

quae: άμεσο αντικείμενο του απαρεμφάτου consecrare.

deis: έμμεσο αντικείμενο του απαρεμφάτου consecrare σε δοτική.

immortalibus: ομοιόπτωτος, επιθετικός προσδιορισμός στη λέξη deis.

domum reverterunt: κύρια πρόταση κρίσεως, που εκφέρεται με οριστική (reverterunt = παρακείμενος) και δηλώνει το πραγματικό γεγονός.

reverterunt: ρήμα.

(praedones) : εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος reverterunt.

domum: αιτιατική που δηλώνει την κίνηση/κατεύθυνση σε τόπο στο ρήμα reverterunt και εδώ λειτουργεί επιρρηματικά.

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Δευτερεύουσες προτάσεις που εισάγονται με τον σύνδεσμο cum, αυτός είναι:

cum... in Literno esset ιστορικός/διηγηματικός

cum... existimasset αιτιολογικός

cum... posuissent ιστορικός/διηγηματικός

Σουπίνα του κειμένου

salutatum : αιτιατική σουπίνου. Δηλώνει τον σκοπό της κινήσεως (στο p. venērunt).

captum: αιτιατική σουπίνου. Δηλώνει τον σκοπό της κινήσεως (στο απρφ. venisse).

auditu: αφαιρετική σουπίνου. Δηλώνει την αναφορά στο επίθ. incredible.

admiratum: αιτιατική σουπίνου. Δηλώνει τον σκοπό της κινήσεως (στο απρφ. venisse).